מסורת הש"ס

א) [גי' הרי"ף והרא"ש בית הבד]: ב) לקמן קי: ג) לקמן פח: ד) לקמן דף קנ: [כ"ק יב: יבמות צט: גיטין לט:] ה) [נ"ל גינוניתא]:

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פכ"ס מהל' מכירה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו ס"ג:

מד ב מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ב:

מה ג מיי' שם פכ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

ביִמות החמה (א) ובימות הגשמים ולא בית כינוס העצים ואם אמר לו "בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך" כולן מכורין: ההוא דאמר ליה לחבריה "בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך" (ב) הוו הנהו חנואתא אבראי דהוו שטחו בהו שומשמי אתא לקמיה דרב יוסף, א"ל תנינא אם אמר א) "בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך" הרי כולן מכורין אמר ליה אביי והא תני רבי חייא אין כולן מכורין אלא אמר רב אשי ב) חזינן אי א"ל "בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא" קני ואי לא לא קני: **מתני'** ב) המוכר את העיר מכר בתים בורות שיחין ומערות מרחצאות ושובכות בית הבדין ובית השלחין אבל לא את המטלטלין, ובזמן שאמר לו "היא וכל מה שבתוכה" אפילו היו בה בהמה ועבדים הרי כולן מכורין, רשב"ג אומר ג) המוכר את העיר מכר את הסנטר: **גמ'** אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי שמעת מינה ד) עבדא כמטלטלא דמי דאי כמקרקע דמי ניזדבן אגב מתא, ואלא מאי עבדא כמטלטלא דמי (ג) מאי "אפי'" אלא מאי אית לך למימר שאני בין מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד אפילו תימא עבדא כמקרקע דמי שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד: רבן שמעון בן גמליאל אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר: מאי "סנטר" רבא תרגימו בר מחוניתא שמעון בן אבטולמוס אומר באגי מאן דאמר בר מחוניתא כל שכן באגי מ"ד באגי אבל בר מחוניתא לא מיזדבן תנן בית הבדים ובית השלחין סברוה מאי "שלחין" באגי דכתיב ושולח מים על פני חוצות בשלמא למאן דאמר בר מחוניתא אמר תנא קמא באגי מיזדבני בר מחוניתא לא מיזדבן ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' בר מחוניתא נמי מיזדבן אלא למ"ד באגי ת"ק נמי הכי קאמר? מי סברת מאי "שלחין" באגי, לא, מאי "שלחין" גינונייתא שנאמר שלחיך פרדס רמונים אבל באגי לא מיזדבני ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' באגי נמי מיזדבני איכא דאמרי סברוה מאי "שלחין" גינונייתא בשלמא למאן דאמר באגי אמר תנא קמא גנונייתא מיזדבן באגי לא מיזדבני ואתא רשב"ג למימר אפילו באגי מיזדבני

אלא

בין בימות החמה· שהן מועטין וסד"א ליבטלו גבי המרחץ: **ולא בית כניסת העצים**· גרסינן בתוספתא לא מכר לא את הבית ולא את העצים דכי היכי דעצים לאו תשמישין (ד) נינהו גם הבית שעשוי לצרכו לא מיקרי תשמיש מרחץ כל כך: **וכל תשמישיו**· לטפויי אתא בריכות ואוצרות של עצים דהוו הורה אור תשמיש למרחץ פורתא וכדמפרש לקמן שכתב לו מצרים החיצונים והגם בתוך המצר: **חנואתא**· חנויות למכור בו פת ויין: **שטחו בה שומשמי**· ליבשן כדי לעשות מהן שמן בבית הבד זה כדתנן (שבת דף כד:) בשמן שומשמין אבל עיקר תשמישן למכור פת ויין הוא: **הרי כולן מכורין**· ואפילו אוצרות של עצים וה"ה לחנות זה: **אין כולן מכורין**· שהרי אין מיוחדין לבית הבד: הכי כתוב בפירושי רבינו חננאל וכן עיקר אמר רב אשי חזינן אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנוהי והני בכלל הגהו מצרני קנה להו ואי לא, לא קנה וסוגיא דשמעתא (ה)(דאמר) הכי סלקא וקיימא לן כרב אשי דהוא בתרא ושמעינן מינה בזמן שא"ל "בית המרחץ וכל מה שבתוכו אני מוכר" אע"פ שמצר לו מצרים החיצונים לא קנה בריכות של מים ולא בית כינוס עצים דקיימא לן מצרים הרחיב (ו) אבל אם א"ל "מרחץ וכל תשמישיו" ומצר לו מצריו והגם בתוך המצר הרי הן מכורין הואיל וחזו פורתא לתשמיש בית הבד ואע"ג דאמרן לעיל בריש פירקין מצרים הרחיב לו הכא לא אמרינן הכי דכיון דחזי להך בית קצת לתשמיש בית הבד והוא בתוך המצר ודאי מכרו לו לכך תיחס את המיצר חולה לו, לשון אחר כתוב בספרים אי אמר לי' "בית הבד וכל תשמישיו ואלין מצרנהא" לא קני דהשתא לא קאי "ואלין מצרנהא" אתשמישין אלא אבית הבד קאי הלכך לגבי תשמישין נאמר מצרים הרחיב לו אבל אי אמר "אלין מצרני בית הבד וכל תשמישיו" קני דהשתא אתרוייהו קאי וכמאן דאמר אלו מצרני בית הבד ואלו מצרני כל תשמישיו דמי ולא נהירא דלא שנא הכי ולא שנא הכי אתרוייהו קאי ובלשון עיקר: **מתני'** מכר **את הבתים**· דבתים בכלל עיר, ומכר את החצרות' לא איצטריך למיתני דהיינו עיקר עיר דעיר משמע אויר העיר: **בית השלחין**· שחוץ לעיר וסמוכין לעיר ובגמרא מפרש מאי שלחין: **אבל לא את המטלטלין**· מאי תשמישתיה כגון הטר וכירים וכל הנך מטלטלין דלעיל דאמרן בהו לא מכר וכ"ש חיטי ושערי: **ואפילו היו בה כו'**· בגמ' מפרש מאי אפילו ממה חמורין יותר משאר מטלטלין לימכר בכלל העיר: **בהמה ועבדים**· אין נקראין מאי תשמישתיה ומאחר שהן מכורין כ"ש חיטי ושערי וכסף וזהב דהוו מטלטלי דלא ניידי כדמוכח בגמ': **הסנטר**· בגמ' מפרש: **גמ' ש"מ**· ממתני' דקתני ברישא "לא מכר את המטלטלין" וקאמר בסיפא אבל אם אמר לו "כל מה שבתוכה" אז העבדים מכורין מכלל דמעיקרא לא הוו מזדבני אגב מתא משום דמטלטלי נינהו בתמיה ואכן מיבעיא לן בפרק מי שמת אי כמטלטלי (ז) אי כמקרקעי דמי כלומר הא מיבעיא ליה אם לפי לשון בני אדם קרוי מטלטלי או מקרקעי דמדאורייתא ודאי כמקרקעי דמי לקנות בכסף בשטר ובחזקה כדתנן בקידושין (דף כב:) משום דאיתקוש לקרקעות דכתיב "והתנחלתם אותם" אבל לגבי לשון בני אדם לגבי מאן דאמר מטלטלי לפלניא מיבעיא לן התם אי דעתו של אדם ליתן עבדו בלשון זה או לא, ולא איפשוט התם, ואמאי, הא איכא למפשטה ממתני' דהכא דלפי דעת בני אדם חשוב מטלטלי שהרי המוכר את העיר סתמא דעתו אמקרקעי ואפי' הכי לא מכר את העבדים: **מאי אפילו**· דמשמע אפי' עבדים שאין להם דין מטלטלי: **אלא מאי איכא לך למימר**. אמאי קתני אפי' משום דשאני מטלטלי דנייד שיש בו רוח חיים ויכול להוליכו לעיר אחרת ממטלטלי דלא ניידי סד"א אפי' כי אמר "כל מה שבתוכה" ונמכרו מטלטלי דלא ניידי, אלו העבדים והבהמות אינן מכורין דלא מבטלו אגב מתא קמ"ל דמכורין הן, ואפי' תימא נמי דעבדא לגבי שאר דיני כמקרקעי דמו והאי דלא קני להו הכא, גבי מקרקעי משום דשאני כו' דאין דעתו של מוכר עיר אלא לדברים הקבועים בעיר ונקראין על שם העיר אבל זה שיכול לצאת מן העיר אינו בכלל עיר: **בר מחווניתא**· עבד הממונה להגיד ולאחווי תחומי השדות של מי זה ושל מי זה והוא עבד לשר העיר ואי אפשר לעיר בלא אותו (ח) ורבינו חננאל פירש סנטר הוא שומר העיר לשון נוטרה את הכרמים (שיר א): **שמעון בן אבטולמוס**· כפר"ח: **באגי**· שדות סביב המדינה: **כל שכן באגי**· דלא ניידי: **לא מזדבן**· משום דנייד: **דכתיב ושולח מים**· כלומר להכי נקראין שלחין שצריכין לגשמים. הכא לא גרסינן אבל בר מחווניתא לא אלא הכי גרסינן (ט) ושולח מים וגו': **בשלמא למאן דאמר בר מחווניתא כו'**· אלא למאן דאמר סנטר דרבי שמעון היינו באגי מה בא להוסיף על תנא קמא היינו שלחין דקאמר תנא קמא: **גינונייתא**· גנות הסמוכין לעיר סביב העיר דשייכי לעיר טפי מבאגי שהרי גן ראוי לטייל בו כמו בבית: **שלחיך**· גנות המשלחין פירות בכל שנה: **בשלמא למאן דאמר**· דסנטר היינו באגי היינו דקאמר תנא קמא גינונייתא דהיינו "שלחין" מזדבני אבל באגי לא ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפילו באגי מזדבני:

אלא

אלא מאי עבדא כמטלטלי דמי מאי אפילו· לאו משום דאי כמקרקעי דמי אתי שפיר דהא מ"מ מבהמה איכא לאקשויי מאי אפי' אלא לומר דלא מפלגינן בין מטלטלי דניידי למטלטלי דלא ניידי פריך וה"ה דהוי מצי למיפרך אי כמטלטלי דמי אפי' גבי אחר יהו מכורין: **מי** סברת מאי שלחין כו'· ואם תאמר דבכולי גמרא הוו בית השלחין באגי שדות שמשקין אותן ומאי שנא הכא דמשנינן להו מכל בית השלחין שבגמרא ויש לומר דפשיטא ליה לגמרא דאין חילוק בין שדה בית השלחין ושדה בית הבעל לענין מכר ויש חילוק בין באגי לגינוניתא לכך לא ניחא לפרש שלחין כמו בעלמא דהוה משמע דאתא למעוטי שדה בית הבעל:

שלחיך פרדס וגו'· על שם האילן שעושה בדים ושולח פארות כדכתיב ותעש בדים ותשלח פארות וגו' (יחזקאל יז):

אמר תנא קמא ה) באגי לא מזדבני ומהדר ליה רבן שמעון בן גמליאל בר מחווניתא מזדבן· ואף על גב דשמעינן מק"ו דבאגי מזדבני מ"מ כיון דתנא קמא אית ליה דאפילו באגי לא מזדבני הוה ליה לרשב"ג לפרושי שפיר ולמימר דבאגי ובר מחווניתא מזדבן:

רבינו גרשום

בימות הגשמים. שהן יותר: דהוו שטחו בהו שומשמי. ולאחר שהיו מיבשין אותן היו מוליכין לבית הבד כדי לדרוס אותן: אי א"ל בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך א) ואלין מצרנהא ודאי לא קנה· משום דאיכא למימר מצרים הרחיב לו והאי דקאמר ואלין מצרנהא אבית הבד קאמר ואהנהו תשמישין דאית בבית הבד· אבל הנהו חנותא לא קנה דאמרי' מצרים הרחיב לו· אבל אמר ליה אלין מצרנהא בית הבד וכל תשמישיו קנה אפי' להנהו חנותא דהאי דקאמר אלין מצרנהא בית הבד וכל תשמישיו אכולה מלתא קאמר וקנה הכל בכל שמחזיקין המצרים: פיס' ובית השלחין. מפרש בגמ': ש"מ. מדקתני גבי מטלטלין אפי' היו בה בהמה ועבדים כולן מכורין ואיכא למשמע מינה דעבדא כמטלטלי דמי דאי כמקרקעי דמי וכו': אי הכי מאי אפי'. דמשמע דלאו כמטלטלין דמי: אלא מאי אית לך למימר. דקתני ליה גבי מטלטלין וקתני אפי' משום דשאני מטלטלי דניידי כלומר שיש בו רוח חיים ממטלטלי דלא ניידי כשאר מטלטלי ומשום הכי אצטריך למיתני להו לגבי מטלטלי: אפילו תימא. נמי דכמקרקעי דמי ואמאי לא קתני להו גבי מקרקעי משום דשאני וכו': סנטר בר מחוניתא. זה ממונה המדינה שהוא מחוה ויודע כמה בני אדם פורעין מס למלך וכמה בתים וכמה שדות וכמה שייכי לעיר: בגי· אלו שדות שסביב המדינה: למאן דאמר דבר מחוניתא מזדבן. דלא שייך לעיר כל כך: כל שכן בגי שדות בית הבעל דשייכי לעיר: דכתיב ושולח מים על פני חוצות. כלומר כל שעה וכל עת צריך להשקות במים: בשלמא למאן דאמר דסנטר בר מחוניתא הוא היינו דאמר ת"ק דבגי דהיינו בית השלחין מזדבני. משום דשייכי בעיר אבל בר מחוניתא כו': תנא קמא ד"ר' שמעון דמתני': נמי הכי קאמר. מכר בית השלחין דהיינו באגי מאי איכא בין ר' שמעון לת"ק: מאי בית השלחין גינונייתא· גנים דבתוך העיר נינהו אבל באני לא מזדבני לתנא קמא ולעולם סנטר באני: בשלמא למאן דאמר דסנטר היינו באני· היינו דקאמר

א) גי' רבינו כאן הוא כגי' כלשון אחר שהביא הרשב"ם ז"ל דנ"מ אי אמר אלין מצרנהא מקודם או שאמר בסוף.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בימות החמה ובין בימות הגשמים ולא את בית כינוס: (ב) שם הויין הנהו חנואתא: (ג) שם כמטלטלא דמי אי הכי מאי אפילו: (ד) רשב"ם ד"ה ולא בית כניסת וכו' לאו תשמישין המיוחדין למרחץ נינהו: (ה) ד"ה הכי כתב וכו' וסוגיא דשמעתא הכי כצ"ל ותיבת דאמר נמחק: (ו) בא"ד הרחיב לו אבל וכו' דחזי הך בית קצת וכו' לא קאי האי ואלין: (ז) ד"ה ש"מ וכו' כמטלטלי דמי אי כמקרקעי וכו' עבדו נמי בלשון זה: (ח) ד"ה בר וכו' בלא אותו עבד ורבינו: (ט) ד"ה דכתיב וכו' אלא ה"ג דכתיב ושולח:

נושא

הגדרת עבדים
כקרקע או כמטלטלין
ואם הם נכללים
במכירת עיר

נושא/מבנה

◇ ב' דעות על פירוש
המלה "סנטר" דקאמר
רשב"ג במתני'

⊓ "סברוה"
ב' לשונות הפוכים כדי
לפסוק איזה מן
הפירושים נכון

"בשלמא" למ"א...

⌂ "ואתא" רשב"ג

מן הפשוט אל החידוש

1. גינוניתא
2. באגי
3. בר מחווניתא